

Hermann Veronika

A jelrendszerek magányossága*

Szegedy-Maszák Zoltán: *Hardver* tekintetében / *In Terms of Hardware*

📍 Kisterem, Budapest

📅 2012. szeptember 13 – október 26.

SZEGEDY-MASZÁK ZOLTÁN új képsorozata az eddigi munkákhoz hasonlóan ötvözi a technológiai bravúrt (sőt, újítást) a finoman és szellemesen átgondolt, több rétegben működő metaforikussággal. A Kisterem nevének megfelelően kicsi, de világos és letisztult térben első látásra néhány fényes fotósorozatot és egy számítógépes installációt látunk, közelebb lépve azonban világossá válik, hogy az utóbbi idők egyik legfrappánsabban összerakott koncepciójáról van szó. Az egyik falon a már több helyen kiállított *Legszebb nyári élményeim* (2007) című sorozatból kettő, míg a *Mit jelent fényképezni?* (2010) című sorozatból egy fotó látható. A sorozatok darabjai analóg technikával készült képek, amelyek valóban a fényképezés alapvető technikájára és ontológiai státuszára kérdeznak rá, illetve felhívják a figyelmet a médiumok különbözőségeire. A *Mit jelent fényképezni* esetében „Az egyenként alulexponált fotók önmagukban előhívhatatlanok, csupán együttesen alkotnak képeket. Hasonló módon elektronikus eszközökkel nem lehet fénylenyomatokat készíteni.” Az analóg fényképtekercsek negatívjai megőrzik az

információt, vagyis emlékeznek, míg a digitálisnak éppen a gyorsaság és a törölhetőség a lényege. A gesztus önmagában is ironikus, hiszen jelenünk épp a digitális megoldásokat favorizálja, s ez nemcsak felgyorsította, de át is alakította a fényképezési szokásokat mind alkotói, mind befogadói oldalról. Egy kis ügyességgel bárki képes manipulált fényképeket létrehozni. Amikor a világ egyik legnépszerűbb mobil alkalmazása az Instagram, amely digitális úton idézi meg a régi fényképek analóg hangulatát, bátorságra és – valljuk be – humorérzékre vall az analóg technológiával való kísérletezés a kiállítóterben. A névadó sorozat, vagyis a *Hardver tekintetében* (2012) egy olyan fotósorozat, amely nemcsak analóg technikával, de egy teljesen új módszer alkalmazásával is készült. Szegedy-Maszák a lenticuláris eljárás új fajtáját fedezte fel: a negatív elé vékony lenticuláris lemezt helyez, így számos térbeli információt rögzítő (azaz térhatású) kép belesűrítendő egyetlen negatívba. A képek nagyszerűen fénylenek, megidézik a gyerekkori „kacsintós pénztárcák” és hologramos kártyák világát, s ugyanakkor – az ipusztériális jelleg miatt –, a modernista fotók hangulatát is. Közelebb lépve azonban felfedezi a látogató, hogy elképesztően aprólékos és átgondolt munkafolyamatról van szó. A lenticuláris optika valójában parányi henger

* Köszönettel tartozom Szegedy-Maszák Zoltánnak a szöveg írásakor nyújtott segítségéért.

1 SZEGEDY-MASZÁK Zoltán, *Műleírás*, a XXV. Miskolci Grafikai Triennálé katalógusából, Miskolc, 2011

SZEGEDY-MASZÁK ZOLTÁN
Mit jelent fényképezni?
2011, zselatinos ezüst
fotó, 70×100 cm
Somló Zsolt és Spengler Katalin gyűjteménye

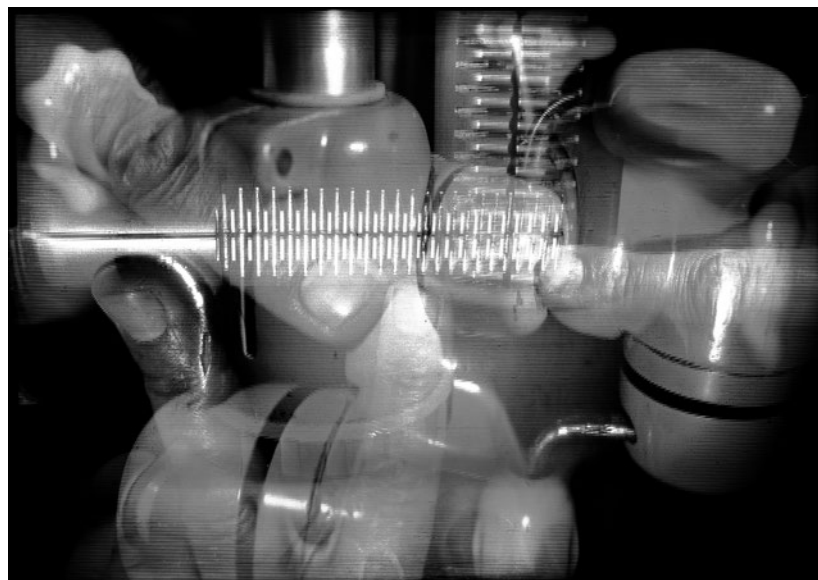
alakú lencsék sorozatából áll, s egyfajta analóg információ-tömörítési eszközként viselkedik: segítségével aszimmetrikus felbontású képek készíthetők, melyben a hengerekre merőleges irányban a térbeli információ részben kiszorítja a képi részletezettséget, míg a másik dimenzióban a képi információ teljes felbontásban van jelen. A kétdimenziós képi és a háromdimenziós térbeli információ kiegészítik egymást, s az analóg információ-tömörítési eljárásnak köszönhetően itt az egymásra exponált képterek bőségesen megférnek egymás mellett – ellentétben a *Mit jelent fényképezni?* sorozat kétdimenziós képcsatatereivel. A képeken alkalmazott lenticuláris lencserendszer a kiállítóterem fényeit is sajátos, térbeli, nézőpont-függő módon vetíti a képekre illetve a néző felé: ebből adódik a sorozat fényes, csillogó, pontosabban hullámzóan világító felület-együttese. Mindebből az is nyilvánvaló, hogy a sorozat valójában reprodukálhatatlan: sem fényképen, sem mozgóképen nem adható vissza a leképezett terek villódzása, mely csupán a kiállítóterben sétálva tapasztalható meg. A cím többszörösen ironikus, hiszen a hardver egyrészt digitális technológiát feltételezne – amely nincs jelen a képekben –, másrészt pedig a képeken szó szerint hardverek, vagyis különböző kéziszerszámok láthatóak. Ugyanakkor mindegyik képen látható egy emberi kéz is, ez pedig – ütköztetve őket a testrész természetességével – megtöri a szerszámok hideg és ipariális összhatását. A művész kezének, a műalkotás szakrális és megkérdőjelezhetetlen státuszának is többletjelentést ad, vagy éppen elvesz belőle, miközben felidézi a kézrátétel, kézlenyomat gesztusát is. Az egész kiállítás egyik kulcsszava lehetne a *megkérdőjelezés*, amelyet a fotósorozatok mellett megtekinthető interaktív számítógépes installáció még inkább aláhúz. Az alapszituáció hasonló, mint korábban a *Vizuális kommunikáció – Jonathan Swift tiszteletére* című 2008-as interaktív installáció esetében.² A befogadónak az asztal mögé kell ülnie, a monitorral szemben. „Az asztalhoz telepedve a monitoron saját tükörképe tűnik fel, amit a fényképezőgép helyén álló videokamera mutat. A kamera felé tartva az asztalon fekvő lapokat azonban azt tapasztalja, hogy a videokamera látásmódja kiegészül valami szokatlannal: az egyszerű fekete-fehér ábrák előtt virtuális háromdimenziós tárgyak jelennek meg, melyek a lapok forgatására, elmozdulására úgy reagálnak, mintha valós testek volnának.”³ Az installáció hangszerként is működik, minél közelebb tesszük ugyanis a képi kódot tartalmazó lapot, a Google-fordítóból ismert személytelen géphang annál hangosabban mondja a szöve-

² Erről bővebben ld. Hermann Veronika: *A szavak és a dolgok – Szegegy-Maszák Zoltán: Magányos és társas művek*, in *Balkon* 2009/2., 9-11.

³ Szegegy-Maszák Zoltán, *Magányos és társas művek* című kiállítás vezetőjéből, Paksi Képtár, Paks, 2008.

SZEGEDY-MASZÁK ZOLTÁN
Hardver tekintetében, 2012, nagyítás a lenticuláris optikán keresztül többszöri expozícióval létrejött képről, zselatinos ezüst fotó, 43×60 cm

SZEGEDY-MASZÁK ZOLTÁN
Hardver tekintetében, 2012, nagyítás a lenticuláris optikán keresztül többszöri expozícióval létrejött képről, zselatinos ezüst fotó, 43×60 cm

SZEGEDY-MASZÁK ZOLTÁN
Hardver tekintetében, 2012, nagyítás a lenticuláris optikán keresztül többszöri expozícióval létrejött képről, zselatinos ezüst fotó, 43×60 cm

get. Az idézetek Gilbert Keith Chesterton *Watts' Allegorical Paintings* című munkájából hangoznak el, amely voltaképpen arról szól, hogy az allegória képes megjeleníteni – bizonyos értelemben narratív kontextusba helyezni – az elmondhatatlant. A mondatok a nyelv és kép viszonyáról szólnak, illetve arról, hogy a technikai eszközök mennyivel megbízhatóbban mutatják meg a valóságot.⁴ Egy furcsa csavarral az egész kiállítás az elmondhatatlanság allegóriájává válik, hiszen éppen a jelrendszerek magányosságára, változékonyságára és megbízhatatlanságára hívja föl a figyelmet. Az 1960-as években lezajlott ún. „nyelvi fordulat” óta világos, hogy a nyelv nem a legmegbízhatóbb médium, hiszen bárhogyan alakítható, és nemcsak a beszélők, de ideológiák és hatalmi struktúrák is befolyásolják. Sokáig tartotta magát az a felvetés, hogy ezzel szemben a kamera megbízható, hiszen pontosan rögzíti a pillanatot, amely így nemcsak tartóssá, de elemezhetővé is válik. A kép objektivitásának eszméje nemhogy záró-

4 Pl: „Az igazság egyszerűen az, hogy a nyelv nem olyan megbízható eszköz, mint egy teodolit vagy egy kamera.” (*On Lying In Bed And Other Essays By G.k. Chesterton*. Bayeux Arts, 2000: http://books.google.hu/books?id=QtWvMclBRgYC6pg=PA155&hl=hu&source=gbs_toc_r6cad=4#v=onepage&q&f=false)

SZEGEDY-MASZÁK ZOLTÁN
Hardver tekintetében, 2012, kiállítási enteriőr
Kisterem Galéria

jelbe kerül, de összeomlik Szegedy-Maszák munkáit nézve, amelyek ironikus cáfolatokként működnek. Természetesen a kép (is) a végtelenségig manipulálható, és nem kellett hozzá digitális robbanás, hogy ez egyértelmű legyen. Walter Benjamin a *Műalkotás a technikai sokszorosíthatóság korában* (1936) című ismert szövegében⁵ éppen amellet érvel, hogy amikor a kamera a szem pozíciójába lép, képes pontosabban látni, mint a szem: képes új látványok létrehozására is. A Photoshop-trányok korában belátható ennek a tételnek az igazságtartalma. Az instrumentális installáció előtt ülő látogató az utolsó pillanatig nem tudja, hogy a következő képen mit fog látni, az ábrák között ugyanúgy van 19. századi sztereókép az utolsó szíű törzsfőnökről vagy egy aranyásóról, mint néhány korábbi installációban is megjelenő, emberi szemekről készült ábra. A saját kamera visszairányul a monitorra, amely így egy loopban ismétlődő, végtelenített kép-alagutat hoz létre a monitoron, miközben a szerszámos képekhez hasonlóan a képet tartó kéz folyamatosan jelen van. A *Vizuális kommunikáció és a Nyelv nem egy megbízható eszköz* (2011) című installációk a nyelv kritizálhatóságára, illetve önkényességére hívják föl a figyelmet, míg a *Hardver tekintetében* ennek logikus folytatásaként a kép megbízhatatlanságára reflektál. Szegedy-Maszák Zoltán eddigi munkái is kombinálták a technikai újítást és a vizuális csalásokat a konceptuális tartalommal, a *Hardver tekintetében* azonban bizonyítja, hogy íve van az egymást követő munkáknak. Míg esztétikailag megkérdőjelezhetetlenül „szépek”, a koncepció nemcsak ironikus, hanem olykor nyugtalanító is. Amellett, hogy olyan alapvető kérdéseket tesznek fel, hogy mit jelent fényképezni, vagy mennyire objektívek a fényképek, a jelrendszerek struktúráinak alapvetéseit is firtatják. Ha gondolkodás nélkül természetesnek vesszük a jelrendszerek sugallta igazságokat, nem csupán a tekintet válik becsapottá.

5 Ld. http://aura.c3.hu/walter_benjamin.html

